

## FEHIM NAMETAK

### UVODNI STIHOVI KAIMIJINA DIVANA

Hasan Kaimi, pjesnik, tribun sarajevskih siromašnih masa, bio je predmetom nekoliko manjih članaka. O njemu su dali svoj sud Bašagić <sup>1)</sup>, Handžić <sup>2)</sup> i Šabanović <sup>3)</sup>. Možda najpotpunije o njemu govori Hadžijahić <sup>4)</sup>. Čorović i Kemura su uvrstili neke njegove aljamijado pjesme u svoje djelo *Serbokroatische Dichtungen bosnischer Moslims*. Sarajevo 1911.

Hasan Kaimi je rođen u prvoj polovici 17. stoljeća u Sarajevu gdje je stekao osnovno obrazovanje, a potom odlazi u Sofiju gdje je pred Šejhom Muslihuddinom iz Užica stekao potpunije obrazovanje i pristupio halvetijskom tarikatu u kome je dobio i titulu halifa (nasljednik). Po povratku u Sarajevo postao je šejh Sinanove tekije koja je pripadala, barem u posljednje vrijeme, kaderijskom redu. I za Kaimiju postoje podaci da je bio kaderija <sup>5)</sup>, ali se ne zna tačno kad je pristupio tom tarikatu.

Zbog zastupanja masa koje su 1683. godine tražile da se podijeli bogataško ži-  
to, Kaimi je došao u sukob sa sarajevskom ulemom i vlastima koji su zbog toga, a i zbog njegovih proročanskih pjesama, isposlovali da bude protjeran iz Sarajeva. Kaimi se nastanjuje u Zvorniku gdje provodi ostatak života i umire 1103. (1692–93) godine.

Svoja "nadahnuća" (Waridat) spjevao je u formi kasida koje su kasnije prepisane tako mnogo da ih i danas imamo u velikom broju primjeraka sačuvane. Poznate su i dvije njegove pjesme na našem jeziku. Jedna o štetnosti duhana a druga o osvojenju Kandije.

U Orijentalnom institutu u Sarajevu postoji devet rukopisa pod naslovom Qasaid-i Qaimi (br. 3794–1, 4782, 2098, 841, 3034, 2254, 4613, 3268–5, 2212) od kojih su mnoge kaside zastupljene i u njegovu Divanu.

1. Safvetbeg Bašagić – Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti. Sarajevo 1912. str. 98–100.
2. Mehmed Handžić – *Al-Gawhar al-asna fi taragim al-'ulama' wa šu' ara'* Bosna. Kairo 1930. str...
3. Hazim Šabanović – Književnost b–h. Muslimana na orijentalnim jezicima. Sarajevo, 1973., strana 353–357.
4. Muhamed Hadžijahić – Hasan Kaimija i njegovo turbe na Kuli u Zvorniku. Zvornik, 1966. str. 8.
5. Ovaj podatak se nalazi u rukopisnom primjerku njegova Divana koji se nalazi u Univerzitetskoj biblioteci u Kairu, a čije fotokopije posjeduje Orijentalni institut u Sarajevu. Vidi početak prijevoda Divana.

Kaimi je ostavio i kompletan Divan čije prepise nalazimo u svim poznatijim bibliotekama; u samom Carigradu ih ima 24, a u Sarajevu 6 primjeraka. Mi smo se služili prijepisom iz biblioteke Dar al-kutub al-Misri br. 6798 u Kairu jer je kompletan, čist, lijepo pisan i nema nikakvih dodataka. Sadržava isključivo Kaimijevu poeziju na turskom jeziku. Na naslovnoj strani stoji: Manzuma al-šayh Hasan Efendi Al-Šahir bi al-Qaimi al-qadiri adib Turki. Kao upoređenje smo uzeli i Divan (nepotpun), u kome također postoji uvodna kasida koju mi dajemo u prijevodu, a koji se nalazi u Orijentalnom institutu u Sarajevu pod brojem 1732 (prije Balkanski inst. br. 325).

Interesantan je podatak na koji je način Balkanski institut došao do ovog rukopisa Kaimijina Divana. Na koricama ovog rukopisa je nalijepljen zapisnik slijedeće sadržine:

## Z A P I S N I K

o zamjeni 2. rukopisnih turskih divana

Gospodinu univerzitetskom profesoru Dr Franzu Babingeru iz Berlina ustupili smo jedan rukopisni Divan od Ašiqpaše koji se nalazio u zbirci orijentalnih rukopisa pod brojem 325 u Balkanskom institutu.

Zato nam je G. Babinger ustupio i obećao u najkraćem roku poslati Divan od Kaimije. Ovaj smo naš primjerak mogli ustupiti zato što imamo još jedan istovjetni egzemplar pod br. 312.

Sarajevo, 26/X 1928.

Prof. Dr. F. Babinger

Prisutni

VI. Skarić

Derviš M. Korkut

Očigledno je da je ovaj rukopis dobavljen zbog Kaimijinih pjesama koji je smatran našim pjesnikom u zamjenu za dupli primjerak Ašiqpašine Garibname.

U ovom rukopisu pored nekompletnog Divana Kaimije (1-39 fol.) nalaze se i drugi rukopisi.

- 39 v - 42 r      Tâlhis al-bayan fi 'alamat al-Mahdi aḥir al-Zaman (O znakovima, kada će se pojaviti Mehdiya i biti konac svijeta. Napisao Ala'eddin Ali b. Husameddin al-Qadiri iz Burhanpura u Indiji, umro u Mekki 1569).
- 42 v - 44 r      ilm i katf (nauka o gatanju u braviju plečku).
- 45 - 55          Divan nuṭqi-i Rida'i
- 55 v - 58 r      Stihovi i bilješka iz gatanja i proricanja od kojih je kod nekih označen autor.
- 59 r - 61 r      Pismo Misr-efendije kojim se proriču neka turska osvajanja "Misr Efendinin mektub-i margub suratidir"
- 61 v - 62 r      Proročanska pjesma, u kojoj predzadnji distihon glasi: "Ey Bosnawi sarhos etme Hakki ḍikr et telas etme"

- 62 r – 64 r Jedna prilično duga qasida od Veysi-ja
- 64 r – 65 r Nekoliko odlomaka raznih qasida od Sayyid Wahhab Ilhamija rodod iz Žepča (pogubljen i sahranjen u Travniku 1821).
- 65 v – 66 r Pismo koje je šejh Sulejman Ćelić uputio 18. šabana 1162 . Ali-begu Stočaninu. Ovdje je stavljen i datum prepisivanja: 3. safera 1264.
- 67 r – 68 r Talismani za pčele
- 68 r – 69 r Pismo koje je stiglo iz Beča, u kome se na fantastičan način opisuje Rim i papa.
- 69 v Pjesma od Ašiq Omera
- 69 v – 75 r Ulomak iz komentara "Diya' al-qulub, što ga je napisao Toqadi na Birgilijin "Gala' al-qulub"
- 75 v – 76 r Pjesma o pohodu Numan-paše na Crnu Goru 1196.
- 75 v – 77 r Qasida od nepoznata autora u kojoj se nalaze i proricanja Spominju se Bosna i Hercegovina i Hrvatska.
- 78 r – 79 r Qasida s proricanjima na arapskom jeziku s turskim komentarom koju je napisao Ćerkes-zade iz Sofije.
- 70 r – 37 r Bilješka, hadisi i zagonetke. Rukopis ukupno sadrži 79 lista, pisan je nevjesticim ta'liqom. Papir bijel. Format 24x16,5 cm.

Pored ova dva primjerka Divana od kojih jedan u fotokopijama a drugi u originalnom prijepisu, kojima smo se i služili, postoje i primjerci u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu pod brojevima: R 1904 i 2725.

U Orijentalnom institutu nalaze se još dva primjerka Kaimijina Divana pod br. 2423 i 2447.

Uvodnik od 33 distihona koje ovdje u prijevodu donosimo nalaze se u gotovo svim nama poznatim rukopisima, a iz njih se može donekle dobiti slika Kaimijina tesavvufskog gledanja na svijet.

#### PRIJEVOD IZ KAIRSKOG PRIMJERKA KAIMIJINA DIVANA

Ova poema pripada šejhu Hasanu ef. poznatom kao Al-Kaimi Al-Kaderi, podrijetlom Sarajliji, zakopanom u gradu Zvorniku preko puta gornje tvrđave. Neka uzvišeni Allah učini sretnim njegove tajne, neka prekrije njegove mane i oprost mu grijehe. Uslušaj, Gospode!

*U ime Allaha općeg dobročinitelja milostivog*

*Slava Bogu! U ovim trenucima nam je Gospod omogućio da susretnemo hodžu da bi učestvovali s njim u sretnom trgu.*

*Svojim znanjem i govorom (retorikom) on je probudio na taj način istinu, razum i misli imama, vaiza i šejha ne mogu doprijeti do nje.*

*On pravi distinkciju (razlikovanje) u šeriatu, on razlučuje suštinsku istinu Biseri zikra su neocjenjivi u mističkim spoznajama i tarikatu.*

*Kad padne u ljubav on vječno traži, on uvijek češlja svoj crni uvojak. On uvijek pita za ono što voli, za prsa (suštinu) ove odabrane ličnosti.*

*Put koji se vidi i čije su stanice ugodne, od njega Njemu vodi kroz njegovo srce. Njegov gospodar nije ni naprijed ni pozadi, ni desno ni lijevo, ni gore ni dolje.*

*Ako je oštrouman jedan vođa, onaj koji njega negira. I onaj ko gleda njegovu manu, nije u pravu jer je on potvrđen.*

*Ko mnogo vrši zikr on je u pravu, vođa je prijateljima. Neka zlobnici puknu od muke, neka neğira onaj koji čuje (neka stavi svoje negiranje).*

*Niti je ovo hvaljenje niti je kudenje kad se s prijateljima provodi vrijeme. Da li nama (time) presijeca ovaj prijatelj sa svojim jednomišljenicima kakav opasač (kršćanski).*

*Ako se ovdje (na ovom mjestu) priljubi uz nekog, možda će ostati napušten. Da li imamo mnogo drugova, ne pitaju li časni ljudi?*

*Zat. što je ponudeno znanje istine ono je postalo općenito kod pripadnika suštinskoj istini.*

*Ti si bio onaj koji je sam sebi pridodat na tajnom trgu. Na koga je ta istina pogledala, on je postao ljubimac derviša. Za sve što postoji na svijetu postao je obilježen bez znaka.*

*Napolju je sedam katova nebesa do kojih dopiru oni koji su prefinjeni. Ovo uzdizanje je sušta istina, nadi se u srcu ove svjetiljke!*

*I u srcu se vidi sedam zastora, ali oni su mrtvi. Čempresu treba velika sreća da nađe u sebi tajne.*

*Onaj ko se osloni na spoljašnost gori na sedam ognjeva. Spasio se onaj ko se probudio iz ovog sna i to je ono što on ima.*

*Duše koje uvijek slijede istinu, duše koje čiste boju sa površine. Duše koje njega ovdje osjećaju, nisu stavile površinu svojih zavjesa.*

*Prolazan čovjek vidi svoju suštinu u Bogu (u istini), (tada) on je faktor u ovom apsolutumu.*

*Kao što Mansur u svom "Ja sam Bog" nije ostavio dolje (na ovom svijetu) mirisa (nikakvog traga).*

*Oko uvijek gleda svijet, pronicljivost je uvijek uz Boga.*

*Oko uvijek može zaspati, oštroumnost neprestano gleda Gospodara.*

*Ti si oduvijek i zauvijek, opet si sam sebi zastor,  
Jer ti si ova duša, strasti i tijelo, i bez njega ne gledaj taj posao.*

*Udi unutra i otvori oči, iz vidljivog lika pobjegni u njegovo biće.  
Predi preko tamnog mosta i pogledaj površinu zavjese.*

*Dva svijeta su tijelo i duša, iza zavjese je Bog.*

*Koprene se podižu s Njegova lica zbog toga što je On u svemu što postoji.  
(tj. mi Ga spoznajemo po tome što vidimo Njegova djela iako je On pokriven).*

*Ti si sebe otklonio od sebe jer sve što postoji je s Njim i od Njega. Nebo i zemlja pripadaju Tebi i ispunjeni su Tobom; svako srce od Tebe traži pomoć*

*Istina koja se Tebi ukazuje kroz Tebe to si Ti u svemu apsolutum.  
Na ovom svijetu ne može postojati Tvoj drug.*

*(Ne postoji niko osim Tebe), sjene daju primjer (za to) (Ne postoje djela - sjene drugih bogova).*

*Da bi se domogao Kabe, spreman si na ovaj paradoks.  
I Ismail ibn Ibrahim ibn Azar je bio žrtva.*

*Oni koji jedanput dodu na ovaj svijet, s istinom postaju istiniti.*

*Oni ostaju među uzvišenim i mirišu tatarski mošus.*

*Uspni se do ovog visokog područja, do visine devet sfera.*

*Pastićeš u ljubav prema Gospodaru i ne zaboravi ime onog koji prašta.*

*Istina koja se nama ukazuje kroz nas to je istina koja se (u ovom obliku) na ovaj način prekriva (sakriva).*

*Istina koja je očišćena od svake sumnje, u srce nemoj stavljati druge osim nje.  
Oni koji očiste prašinu "svoga ja" (egoizma), oni svoju suštinu vide pomoću Boga (uz istinu).*

*Njegovom pojavom vide bez zavjese svoje lice, licem u lice.*

*Svjedočenje ne pripada odsutnom, niti je kažnjavanje za onog ko se kaje.*

*Nagrada ne može biti dar, kamen kušnje je sud onoga što ima (postoji)  
Svjedoci svega su u ovom jedinstvu borci za vjeru.*

*Oni su pravi svjedoci svoje suštine, ovdje nema ponavljanja.*

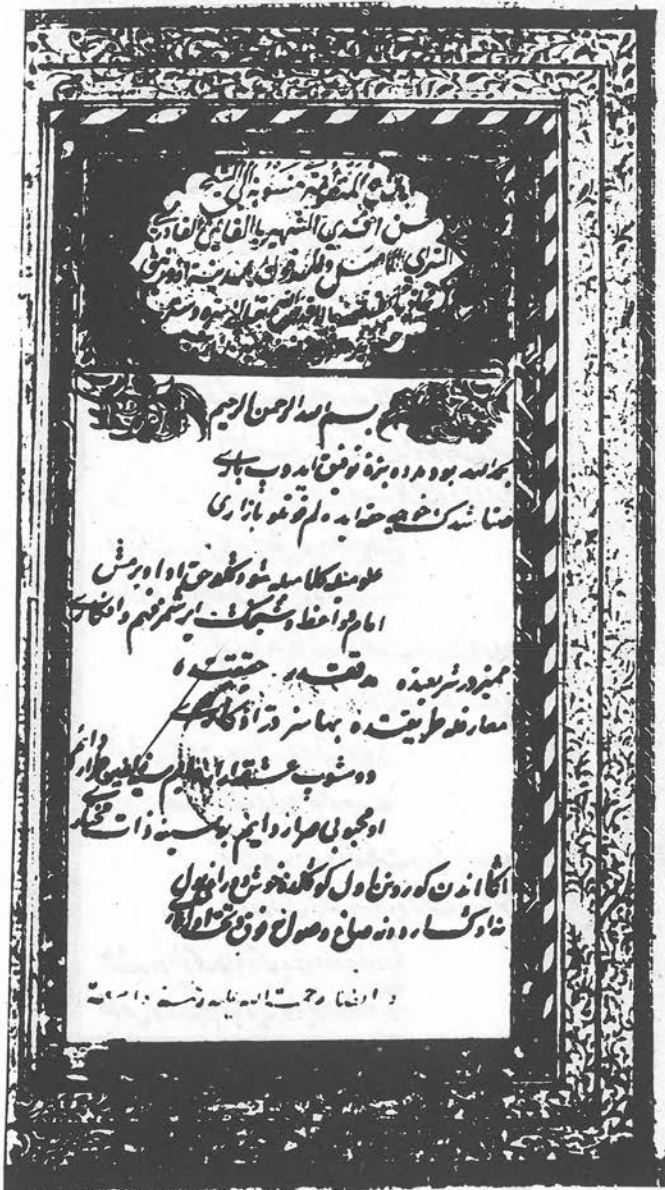
*Moj Gospodine, u koga se posadi (postavi) ljubav kod njega se pojave vidljive  
smutnje.*

*Od ove zbrke on postaje tužno zaljubljen, zaboravlja sa dragom (misleći na  
dragu) na Boga.*

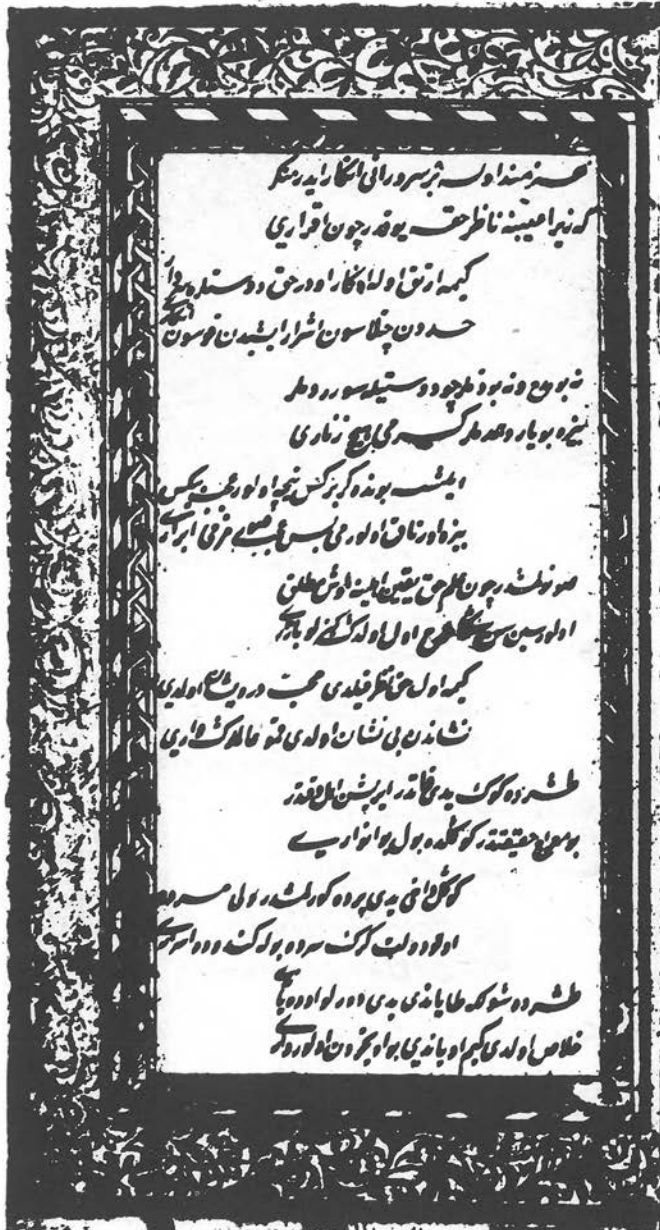
*Koliko je prijestolja i koliko sreća je uništila ova ljubav. Sve uzde je izvukla  
iz ruku i sve imanje učinila ništavnim.*

*Oduvijek je ova ljubav bila u glavi, ubrzo ćeš upasti u bol.*

*Pridobivši mrtvo srce, ostavi prolazne misli.*



Prva strana rukopisa Divana Hasana Kaimije koji se nalazi u Egipatskoj nacionalnoj biblioteci u Kairu pod br. 6798.



سزمنند اوله سز سرورانی انکاراید رنگ  
که نیرا عینت ناظر حق یوقه چون تواری  
کیمه از حق اوله کار او در حق دوستلر  
سردن چلاسون اشرا ایشیدن خوشون  
نیزه بیارده هر کس کسری ایچ زناری  
ایمش برنده کبر کس نجه اوله رفیکس  
یزه از تان اوله رفیکس ایچ ابر کس  
سوزنلر چون کلم حق یقین ایله اوش طلق  
اوله بین سچ کلم حق اوله کس کس کس  
کیم اوله رفیکس ایچ کس ایچ کس  
نشاندن بی نشان اوله رفیکس کس ایچ  
طشرد کس کس بی قیاده ابر کس ایچ  
برای حقیقت کس کس کس کس کس  
کس کس ایچ کس کس کس کس کس  
اوله کس کس کس کس کس کس کس  
طشرد کس کس کس کس کس کس کس  
خلاص اوله کس کس کس کس کس کس کس

Druga strana rukopisa Divana Hasana Kaimije koji se nalazi u Egipatskoj nacionalnoj biblioteci u Kairu pod br. 6798.



SUMMARY  
KAIMI'S INTRODUCTORY VERSES

Hasan Kaimi Saraji (XVII c.), poet, follower of the dervish's order of kaderija, was very prominent person of his time. The poems in which he foretells the particular events are well-known. He foretold the bad luck of the Venetian Republic, but did not observe with optimism even the development of the Osman's empire. Moreover he was the leader of the people of Sarajevo in revolts searching for cereals from the reach people. For this he was exiled in Zvornik where he died. His disciples edified him there a modest mausoleum.

Here are published the introductory verses of the first kasida of Hasan Kaimi's Divan. Where, slightly, could be divined his mystical contemplation of life and his meeting with mystical love. Besides this collection of poetry collected in Divan, exists also Varidat with a great number of preserved copies proving that those works were transcribed very often by popularity of the author and the ideas that he

transcribed very often by reason of popularity of the author and the ideas that he had propagated. There exist several copies of Varidata in Gazi Husrev-bey's library and in orientalistical libraries in Sarajevo and Zagreb.

